

Dr. Hadnagy Imre József

A biztonság mai felfogása, gondolatok napjaink népvándorlásáról

A tanulmány a biztonság - szerző szerinti - mai értelmezését fogalmazza meg a témában megjelent néhány írással vitatkozva; megkísérli jellemzőit, tartalmi elemeit összegyűjteni; a biztonságra hatást gyakoroló kihívásokat a cikkíró logikája szerinti ábrán mutatja be. Napjaink életminőségét leginkább befolyásoló kihívások biztonságra gyakorolt hatásait, aktuális problémáit boncolgatja, benne a hazai gondjainkra is kitérve. Gondolatokat fogalmaz meg napjaink népvándorlásáról.

Kulcsszavak: biztonság ma, a biztonság komplex értelmezése, a kihívások csoportba sorolása, a biztonság és a katasztrófavédelem

The concept of security today, thoughts on today's migrations

A biztonság¹ az emberi lét egyik legnagyobb kincse. Földrészünk országainak egész sorában az utóbbi néhány évtizedben végbement forradalmi változások nyomán a biztonság szilárd alapjainak megteremtése és a demokrácia kiteljesedése nem tűnt alaptalan álmoknak. Ám az álom megvalósulását számos gátló esemény, jelenség, tényező hátráltatja. Ma a biztonságot elsősorban veszélyeztető tényezők sorába tartozik modern korunk népvándorlása is. Ebből a nem kívánt, és nagyobb éberség esetén megelőzhető eseményből eredő kihívások kontinensünk egy nagy részén az élet minőségét, az emberek biztonságérzetét jelentősen befolyásolják. E népvándorlásnak az a rákfenéje, hogy a migránsok nagy része minden észszerűséget mellőzve, törvénytelenül szerencsét próbálni jön Európába. A párizsi terrorista akció viszont azt erősíti, hogy a végrehajtoinak egy része a végeláthatatlan emberáradatban jó védőernyőt találva érkezett kontinensünkre.

A látszólag békésen vonuló embereket az igénytelenség jellemzi, csak a jogukat ismerik, ha valami gátolja útjukat agresszívan viselkednek. A tömeget illetően kérdések sora tehető fel. Az előző gondolatok tükrében miképp értékelhető, miképpen változik, és hogyan fogalmazható át, esetleg újra a biztonságról alkotott véleményünk? A biztonságunk érdekében milyen teendőink adódnak? Európának mit kell tenni, hogy biztonságát megszilárdítsa? Földrészünk mikor találja meg újra biztonságának valódi garanciáit? Az EU, és a szervezethez nem tartozó európai államok vezető politikusai képesek-e egyezségre jutni egy szilárd európai biztonsági rendszer kialakításában? Európa és a világ összefogásával miért nem állítható meg ez az emberáradat? A kérdésekre a válasz nem egyszerű. [7]

¹Ez a tanulmány a MHTT 2012. évi pályázatára készült – nyomtatásban meg nem jelent - írásmű egy részének felhasználásával készült, kibővítve a modern kori népvándorlással foglalkozó gondolatokkal.

A tanulmány kísérletet tesz a biztonság mai értelmezésének leírására, jellemzőinek, tartalmi elemeinek összegyűjtésére. Napjaink életminőségét leginkább befolyásoló kihívásokat csokorba szedi, a biztonságra gyakorolt hatásait, aktuális problémáit boncolgatja. Gondolatokat fogalmaz meg napjaink népvándorlásáról. A tanulmány fő kérdései:

- A biztonság mai felfogása
- A biztonság aktuális problémái
- Gondolatok a modern kori népvándorlásról.

1. A BIZTONSÁG MAI FELFOGÁSA

A **biztonság** a globalizáció kiteljesedésével elméletileg egy **komplex fogalom**má, tartalmilag sok elemet magába foglaló **sokrétű rendszer**ré vált². A biztonság olyan **cél**, amely a komfortos társadalmi lét alapjaként szolgál. Tartalmilag ma már több tudományra kiterjedő (interdiszciplináris) *ismeretrendszer kötődik hozzá, amely* - tudomány-rendszertani besorolás szerint - egy *határtudománnyá szerveződött*. **Legtágabban értelmezve** életünk minden területére kiterjedő³, **bonyolultan összetett, állandóan változó helyzetet, egy adott pillanatban** az emberek biztonságérzete által az **életminőséget tükröző állapotot jelent**. [17]

A biztonság önmagában nem értelmezhető, az ember társadalmi létéhez köthető, adott társadalmi, politikai, gazdasági, földrajzi, humán környezetben lehetséges változó helyzetet, egy adott pillanatban meglévő állapotot, dolgok, körülmények, történések adott időpontra érvényes együttállását fejez ki. Vizsgálatakor a környezeti hatások sokaságával kell számolni, ebbe beleértendő az emberek, embercsoportok, népek magatartása, szándékai, de a közöttük lévő kapcsolatok milyensége is, azaz a humán környezet hatásai is. A komfortos társadalmi lét céljaként értelmezett biztonság, nem jelenti az abszolút biztonságot, mert ilyen nem létezik, történelmi példa sincs ilyen idilli állapotra. **Reális képet róla a környezeti tényezőkre, azok hatásrendszerére, ez utóbbi struktúrájának összetevőire, elemeire, a hatásrendszer működésének körülményeire figyelemmel lehet alkotni**. [1] [2][5][17]

A biztonság előbb bemutatott bonyolultsága, összetettsége miatt az írásművek gyakorta - a témát leszűkítve - egy-egy részterületet tárgyalnak, a vizsgálódás óhatatlanul kiterjed a befolyásoló tényezőkre, a környezeti hatásokra, az érintett terület gondjaira, az aktuális tennivalókra is. A vizsgálata vonatkozhat egyénre, közösségre; államra, nemzetre, szövetségre; kontinens részre, vagy egészére, egy vagy több világrészre, a világ egészére. A biztonság - egésze, vagy részterületei - bármely szintjének megteremtése ma sokak

² Hasonló vélekedés erről: „*a fogalom mára többrétűvé, és bonyolultabbá vált. Napjainkban a biztonságot komplex módon értelmezzük, annak függvényében, milyen terület biztonságának kockázati elemzése történik.*” (KASZA Anett: A fővárosi metró óvóhelyi funkcióját biztosító műszaki berendezések és eszközök bemutatása. Repüléstudományi közlemények különszáma. Szolnok 2011. Internet letöltés: www.szrfk.hu/rtk/kulonszamok/2011_cikkek/Kasza_Anett.pdf - 1. oldal.)

³ A biztonság kérdéseivel foglalkozók írásaiból kiderül, hogy manapság a biztonság számtalan területéről, gondjairól van mondanivalójuk. A teljesség igénye nélkül ízelítőül arról, hogy a biztonság sok területre kerül terítékre, címszavakban a: *szociális, informatikai, kémiai, ipari, társadalmi, állam(i), katonai, humanitárius, humán, nukleáris, környezeti, környezetvédelmi, politikai, gazdasági, lakóhelyi, élelmiszer, stb.*

felelősségteljes tevékenységét igényli⁴. Az adott szint fenntartása közösen, összefogással érhető el, az eredményt **az emberek biztonságérzete tükrözi**, jelzi. Mindezek eléréséhez az egyes embereknek, az emberi közösségeknek mikro- és makroszinten vannak teendői. [17]

Állami szinten a biztonság szavatolása az általános politikán belül a biztonságpolitika feladata. „*A biztonságpolitika - mint komplex tevékenységi rendszer – elsősorban a politikai, a gazdasági, katonai, az emberi jogi (humanitárius) és a környezetvédelmi területeken védi a létfontosságúnak ítélt nemzeti értékeket, illetve érvényesíti a nemzeti érdekeket.*”⁵ Így a biztonság érdekében folytatott társadalmi tevékenység leglátványosabb részének tekinthető biztonságpolitika lényege az előző idézet szerinti. [17]

A szerzők egy részével vitatkozva – szerintem - a biztonságra való törekvés az emberiség egész életútját végigkíséri. A **biztonság** (a veszély, fenyegetettség kizárásának; az előzőek hiányának; nemlétének) **igényéhez, valamint a veszély, fenyegetettség, biztonsági kockázatok, egyéb fenyegető tényezők létéhez kötődő harc az őskortól napjainkig mindenkor létező jelenség és kimutatható dolog.** E vélekedést erősíti a következő megállapítás, „*mivel a biztonság a legalapvetőbb emberi és társadalmi szükségletek közé tartozik, a róla való gondoskodás és a vele kapcsolatos erőfeszítések végigkísérik az emberiség történetét. A fenyegetéseket és veszélyeket kezdetben a természet erői és viszontagságai, később főleg a háborúk, illetve következményeik képviselték.*”⁶ Az idézet második fele részben fogadható el, mert a természeti biztonságra gyakorolt hatása mindenkor jelen van és nem mindig másodlagos szerepben, napjainkban a globális kihívások közül több ebbe a körbe tartozik. Az helyes, hogy a háborúk és következményeik időnként meghatározó szerepet töltek be, és véleményem szerint sem áll fenn a kizárólagosságuk. [17]

Téves az az állítás, hogy „*kezdetben a katonai tényező állt a biztonság középpontjában*”⁷. Az nem vitatható, hogy a történelem során a katonai tényező, adott esetben a fegyveres küzdelem a biztonságot jelentősen befolyásolja, de kizárt, hogy kezdetektől így van. Az biztató dolog, hogy a világ sorsát, az emberiség létét, bolygónk teljes megsemmisülést fenyegető rém képében megjelent atom és nukleáris fegyverek ma már nem „állnak a biztonság középpontjában”, bár még mindig a biztonság jelentős kockázati tényezői. Nem vitatható, hogy a világ biztonsága érdekében a biztonságpolitika legfőbb célja a fegyverek, a katonai erő korlátozott alkalmazásának elérése, egyes fegyverek, és fegyverrendszerek teljes megsemmisítése. Ma már a globális kihívások némelyike velük egy sorba helyezhető. [17]

Napjaink biztonságát befolyásoló tényezők sora bővült, ez bonyolult világunkkal, és a globalizációval függ össze. Ma a tömegpusztító eszközök biztonságra gyakorolt hatása nem hagyható figyelmen kívül, ám velük összemérhető, vagy náluk jelentősebb biztonsági kockázatot jelentenek a nemzetközi terrorizmus, a klímaváltozás, az időjárási anomáliák. Főleg akkor, amikor ezek a kockázati tényezők egyidejűleg vannak jelen. [17]

⁴ Ez a biztonsági kockázatok körének feltérképezését, megelőzésüket szolgáló tevékenységek tervezését, végrehajtását, a kihívások előrejelzését, felismerését, hatásainak elemzését, következményeinek kezelését jelenti.

⁵**BUCZKÓ** Gergő: Kelet-Közép-Európa biztonságpolitikája a NATO 1999-es bővítését követően. Szakdolgozat. (Budapesti Gazdasági Főiskola Kereskedelmi Főiskola Kar Elektronikus Könyvtár, Budapest 2004. 12. oldal.)

⁶**BUCZKÓ** Gergő: Kelet-Közép-Európa biztonságpolitikája a NATO 1999-es bővítését követően. Szakdolgozat. (Budapesti Gazdasági Főiskola Kereskedelmi Főiskola Kar Elektronikus Könyvtár, Budapest 2004. 5. oldal.)

⁷**HEGEDŰS** Henrik: A biztonság fogalmának tágabb és szűkebb értelmezése, a humánbiztonság, avagy egy konferencia tanulságai. (Hadtudományi Szemle. 2009. 2. évfolyam 1. szám Társadalomtudomány 65. oldal.)

Vitatható az a vélekedés is, hogy „a 90-es évektől elterjedt a biztonság fogalmának parttalan használata, kiterjedt azon jelenségek köre, amelyek kiváltói lehetnek a biztonsági hiányérzetnek.”⁸ A kijelentés némi, magyarázatot igényel. A fogalom használata lehet parttalan azért, mert a biztonságot sokan tartalmilag különbözőképpen értelmezik, azaz a tartalmi elemek köre nem azonos; a fogalmat eltérően írják le; a szót a társadalmi, gazdasági, politikai élet egyre több területén a komfortos állapot megjelölésének jelzőjeként gyakorta használják; vagy a cikkíró hiányolja a fogalom filozófikus meghatározását? Később megállapítja, hogy a biztonságot napjainkban már széleskörűen értelmezzük⁹. Meglátásom szerint a széleskörű értelmezés már a megelőző század utolsó harmadának kezdetén tetten érhető, ez számos írással bizonyítható. A biztonsággal is foglalkozó tudományokba az egyre bonyolultabbá váló világ kockázatai fokozatosan beépülnek, bővülő ismeretrendszerük nem jelent parttalanságot, sőt ezeket leginkább egy határtudomány kialakulása, fejlődése tendenciájaként kell értelmezni és értékelni. A kijelentés második részében említett biztonsági hiányérzet már nagy veszedelemnek az előhírnöke lehet. Árnyaltabb lenne az idézetben bemutatott kép, ha az emberek biztonságérzetét rontó, vagy jelentősen befolyásoló tényezők lennének a hivatkozott jelenségek. A gondolatot tovább folytatva ebben a részében a pesszimizmus hangját is felcsendülni vélem. Ma a világ sorsa sokak kezében van, de nem a végjátékot jelző tendencia a döntő, jelenleg még nem a 24. órában vagyunk. [17]

A biztonsági kockázatot jelentő katonai tényezők abszolutizálása, a nemzetbiztonság, a biztonságpolitika középpontjába illesztése, legfőbb elemének tekintése szerintem ma már nem állja meg a helyét. Feltehető, hogy a szakemberek gyakorta vívódnak is ezen. Az írások a biztonság általános dolgaival foglalkozó része (az utóbbi időben a biztonság komplex voltáról való vélekedés) után a biztonságpolitikáról, az állam biztonságáról, ehhez kapcsolódó kockázati tényezőkről szólnak, helyesen értékelve a katonai veszéllyel kapcsolatos jelenlegi világhelyzetet. Ehhez hozzáfűzhető, hogy a biztonságot alapvetően befolyásoló kockázatok köre mára elég nagy. Megerősítve egy korábbi gondolatot: a katonai tényezővel a nemzetközi terrorizmus, az időjárás anomáliák; a békés alkotó munkát szolgáló atom és nukleáris eszközök, a veszélyes üzemek összemérhető kockázatot, esetenként nála sokkal jelentősebb kockázatot jelenthetnek. Az az emberiség sikere, hogy ma a katonai erő már nem a viták megoldási eszköze, de kudarca is, mert bolygónkra néhány rémet is rászabadított. [17]

A XXI. század első évtizedének második felében kibontakozott pénzügyi és gazdasági világválság az egyén és minden szintű közösség, de a világ egészének biztonságérzetét is jelentősen rontja. Az egyének, közösségek az életkörülmények, megélhetés, boldogulás, jövőre vonatkozó kilátás okán a biztonsággal kapcsolatban pesszimizmusként lettek, biztonságérzetük romlott, a megszorítások súlya nehezedik rájuk. A pénzügyi és gazdasági világválság hatásait, sőt a társadalmi, gazdasági, pénzügyi, elosztási, megélhetési, stb. változásokat hazánkban is a biztonságérzetet alapjaiban befolyásoló tényezőnek tartják. [17]

A biztonsági kihívások sora – a korábban szóba hozottak alapján - napjainkra jelentősen kibővült. A szakirodalomban ez nem képezi vita tárgyát, a osztályozásuk (felosztásuk, rendszerbe sorolásuk) kérdésében véleményeltérések lehetnek, vannak. Az nyilvánvaló, hogy a felosztás logikai rendje eltérő lehet – ki, vagy mi a kiváltó oka; kit, vagy milyen közösséget

⁸ HEGEDŰS Henrik: A biztonság fogalmának tágabb és szűkebb értelmezése, a humánbiztonság, avagy egy konferencia tanulságai. (Hadtudományi Szemle. 2009. 2. évfolyam 1. szám Társadalomtudomány 65. oldal.)

⁹ A biztonságról szóló írások ma már a biztonság komplex értelmezését tényként kezelik.

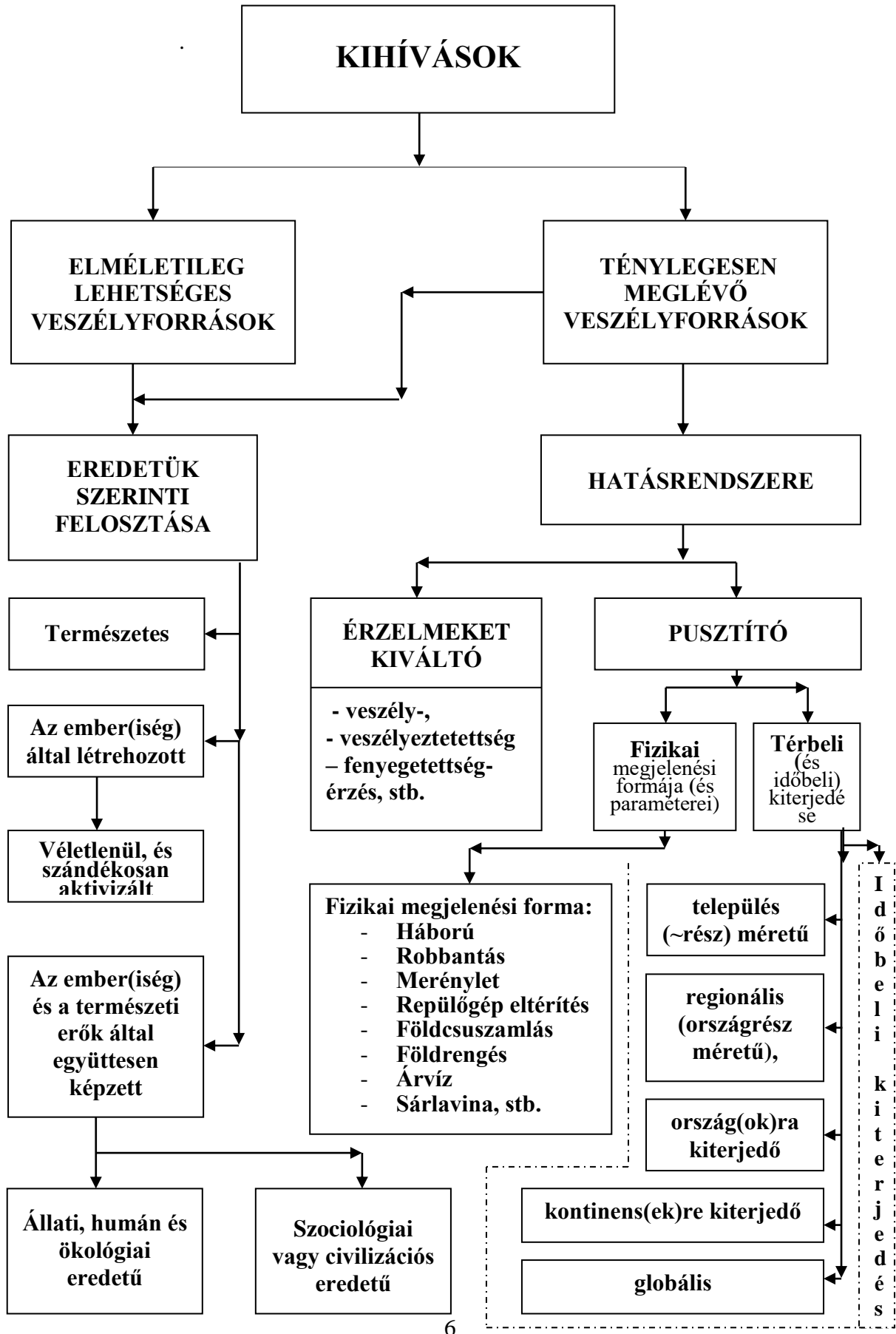
fenyeget; a kihívások elleni tevékenység megszervezése állami, nem állami feladat; stb. A kihívások természete szerinti felosztás általában követi a biztonságpolitika fentebbi meghatározásában leírt területeket. „Ez alapján öt szektorba sorolhatók a kihívások: a katonai, politikai, gazdasági, társadalmi és környezeti szektorokba. A szektorok csak elméletben szétválaszthatóak, és gyakran átfedik egymást, ezért egy-egy biztonsági kihívás egyik, vagy másik szektorba sorolása önkéntes döntés eredménye volt”.¹⁰[8] [17]

A biztonsági kihívások logikai rendjének kialakítása, a rendező elvek megfogalmazása a határtudomány feladata. A csoportalkotás logikai rendjére nincs filozofikus recept, de egységesen elfogadott elképzelés sincs. A témát kutatók, a szakírók saját útjukat járják. [17]

A **kihívások csoportba sorolása tekintetében** egy önálló – logikai rendet követő, elképzelést mutat be az 1. sz. ábra.¹¹ [17]

¹⁰ RADA Péter: Átalakuló biztonsági kihívások. A biztonság dimenziói. (http://www.grotius.hu/doc/pub/KZQSCF/rada_peter_atalakulo_biztonsagi_kihivasok.pdf 2. oldal.)

¹¹ HADNAGY Imre József: A katasztrófák életünk részei. (Védelem on-line virtuális szakkönyvtár/tanulmányok rovat.) 14. oldal.

1. ábra. A kihívások felosztása, és a tényleges veszélyforrások hatásrendszere

A biztonsággal foglalkozó írásművek kitérnek a biztonság:

- dimenzióira (területeire);
- méreteire;
- nagyságára;
- a biztonságérzetre gyakorolt hatásának arányaira. [17]

Ez az írásmű - ha nem is külön kiemelve – utal ezeknek a jellemzőknek a „meglétére”, mondanivalójának kifejtése közben az értelmezésére, ez leginkább megerősítést kap abban a vélekedésben, hogy a biztonság napjainkban sokrétű, komplex fogalommá, tartalmilag sok elemet magába foglaló rendszerré vált, sőt az 1. sz. ábrán – részben - követhetők is az előzőek. [17]

A biztonságpolitika, valamint részterületeinek vizsgálata, elemzése nem célja ennek a tanulmánynak. (Ezzel sokan és sok írásműben foglalkoznak). Azt tényként kezeli, hogy az általános politika részeként a biztonságpolitika kiemelkedő szerepet tölt be az állami értékek megvédésében, az állam érdekeinek az érvényesítésében. Ám a biztonság modern értelmezése szerint tartalma kibővült, az általános politika részeként *a katonai, politikai, gazdasági, társadalmi és környezeti szektorokba sorolható* érdekek és értékek védelmét szolgáló feladatrendszerré vált. [17]

2, BIZTONSÁG AKTUÁLIS PROBLÉMÁI

A biztonságra való törekvés természetes emberi reakció. Az emberi közösségek biztonságérzetének romlásakor – a közösség nagyságától függően - az embereknek, a közösségeknek, államoknak, az egész világnak akad tennivalója. A folyamat beindításának motívuma a biztonságérzet romlása. Napjainkban a kiváltó okok - biztonsági kihívások – között az emberiség jelentős részének küzdelemét, helytállását igénylők – globális kihívások - is szép számmal akadnak, amelyek zömében modern korunk termékei. [7] [17]

A biztonság aktuális, napjaink legégetőbb problémái – a teljesség igénye nélkül, fenntartva a csoportok között tartalmi átfedés lehetőségét – összefüggenek: [7] [17]

— *Bolygónk teherbíró-képességével:*

- a föld túlnépesedésével,
- hagyományos energiaforrások kimerülésével.

— *A természet egyensúlyának megbontásával, megbomlásával:*

- az üvegház-hatással,
- a globális felmelegedéssel,
- a sorozatos időjárási anomáliákkal,
- a levegő-, és környezetszennyezéssel,
- az esőerdők, erdők kiirtásával,
- a tengerek, óceánok vízszintjének növekedésével.

- *Veszélyes anyagok, új energiaforrások, tömegpusztító eszközök /fegyverek/ körüli eljárás rendjével:*
 - az atomerőművek üzembiztonságával,
 - a vegyi, veszélyes anyagot előállító, kőolaj tároló és finomító üzemek baleseteivel,
 - a tömegpusztító fegyverek (eszközök) elterjedésével,
 - az illegális fegyver és nukleáris anyag kereskedelemmel.

- *A világ gazdasági rendjével:*
 - a globalizációval,
 - a globális gazdaságra való törekvéssel.

- *Az élethez nélkülözhetetlen anyagi és energiaforrások szükségletekhez mért – nem a bolygónk teherbíró-képességéből eredő – elégtelen voltával, csökkenésével és biztosításával:*
 - a világ élelmezésével,
 - az egészséges ivóvíz biztosításával,
 - új energiahordozók kifejlesztésével,
 - a termőtalaj minőségének megtartásával,
 - a művelhető mezőgazdasági terület csökkenésével.

- *A népek közötti kapcsolatokkal, azok rendezetlenségével:*
 - a terrorizmussal,
 - a vallási fanatizmussal,
 - a nacionalizmussal,
 - a helyi háborúkkal.

- *Az életkörülmények javítási szándékával, az anyagi haszonszerzéssel:*
 - a migrációval,
 - a szervezett bűnözéssel,
 - a kábítószer-kereskedelemmel.

- *A természeti és emberi erő „közös játékával”:*
 - ipari balesettel és ezt követő természeti csapással,
 - vagy fordítva természeti csapással és azt követő ipari balesettel.

- *A természeti erőkkel:*
 - a gyakori és nagy erejű földrengésekkel,
 - szökőárral,
 - a nagy kiterjedésű és gyakorta előforduló erdőtüzekkel, a vulkánkitörésekkel. [7] [17]

A felsorolás szerint ma a biztonságot befolyásoló kihívások egész serege mérgezi (mérgezheti) a föld kultúrközösségeinek életét, ezek bármelyike egy tevékenység-sorozat

indító oka lehet. A hatásrendszerük - megjelenésük fizikai formája, időbeli jelenlétük, érzelmeiket kiváltó hatásuk - nagyon eltérő. Egyesek földrajzilag kisebb-nagyobb területet érintenek, az életre hosszabb ideig romboló hatásúak, az érzelmeiket hosszú ideig felkorbácsolják (pl. atomerőmű baleset). Mások helyhez nem köthetők, de az emberek, tömegek érzelmvilágát sebzik meg (pl. globális felmelegedés). Vannak, amelyek világméretű fellépést, reakciót követelnek (pl. terrorizmus, vagy napjainkban **Európa és Közel-Kelet nagy erőpróbája a modern kori migráció**). Am egy-egy robbantás, vagy öngyilkos merénylet, terror-akció a fizikai képével, az emberi életek kioltásával a helyi lakosságot, de behatárolhatatlan nagyságú embertömeget is (pl. a WTC lerombolása, a legutóbbi párizsi merénylet) pszichikailag nagyon megviseli, de a helyi lakosságot sokkal jobban terheli, mint a közvetlenül nem érintett embertömegeket. Egyesek a kiszámíthatatlanságuk miatt a világ bármely térségében előfordulhatnak (pl. nagy erejű földrengés). [7] [17]

Egy-egy már bekövetkezett kihívás jellemzése is nehéz feladat – ez áll a jelenleg még nem lecsengő migrációra is. Annak a behatárolása, hogy időben egy kihívás mikor állít egy közösséget erőpróba elé szinte lehetetlen, vagy ugyanez a kihívás fizikailag mennyire rombolja a környezetet, a közösségtől milyen erőbevetést kíván, stb. kiszámíthatatlan.

Az emberi közösségek egyik nagy problémája éppen ebből fakad, ugyanis két dolog áll egymással szemben:

- **az egyik** a megjelenési formájában, idejében, jelenlétének időtartamában, pusztító erejében, pszichikai hatásaiban, legfeljebb csak közelítőleg ismert számú kihívás közül egynek, vagy többnek valószínűsítésen alapon való bekövetkezése,
- **a másik** a fentebb jellemzett egy, vagy több esetlegesen bekövetkező kihívás megelőzésében (amennyiben ez egyáltalán szóba jöhet), a vele szemben való fellépésben, következményei felszámolásában, az életkörülmények megtartásában, újbóli megteremtésében érdekeltek, illetve kötelezettek létszámának (személyi állományának), technikai eszközrendszer(ek) összetételének meghatározása. [17]

A probléma felvetése után adódó néhány kérdés:

- Mit kell tenni a megoldása érdekében?
- Kinek adódnak feladatai?
- Milyen szervezetek, személyi és technikai erőforrások kötelezhetők közreműködésre? [17]

Természetesen ennek **a problémának csak közelítő megoldása lehet**. Az szóba sem jöhet, hogy minden emberi, technikai és más egyéb erőforrás mindenkor készen álljon a beavatkozásra. A nem új keletű probléma megoldásánál - **eddig is** - az adott földrajzi térségre vonatkozóan minimalizálták a lehetséges kihívások számát, majd számba vették a vele szembe állítható (állítandó) erőforrásokat. Az feltehetően gond lehet(ett), hogy elégségesek-e a rendelkezésre álló erőforrások, ha nem - adódik a feladat az elégséges szint elérése (biztosítása). Az erőforrások mennyiségének meghatározásakor felhasználják a korábbi kihívások során szerzett tapasztalatokat, segítségül hívják a tudományokat (valószínűségelméletet, kockázatokkal kapcsolatos számvetéseket, egyéb matematikai módszereket, más valószínűsítéses rendszerek működ(tet)ésének tapasztalatait, stb.) A gond egy része még ezen a ponton is megmarad, mert ki kell jelölni az azonnali beavatkozásra szolgáló erőket, eszközöket (a készülségi erőforrásokat), majd egy-egy lehetséges

„veszedelem” megjelenésével számolva az alkalmazandó erőforrások növelésének módját. Ma már (remélhetőleg) kész tervek vannak, amelyek különféle helyzetekre vonatkoznak és rögzítik az eljárási rendet, ennek életszerűségét időnként megrendezett és végrehajtott gyakorlatokkal bizonyítják, korrekciókkal javítják a rendszer működőképességét, hatékonyságát, a védelmi rendszert tovább tökéletesítik. [17]

A földrajzi térségekre (országokra, régiókra) vonatkozóan a lehetséges kihívások száma minimalizálható, ennek kiforrott rendszere létezik. Példaként álljon itt – elképzelésem szerint - a szelektálás néhány kérdése (szempontja):

- Földrajzi térségek szerint az „arzenálban lévő” kihívások mindegyikével kell-e számolni? Mivel bekövetkezési valószínűségük szerint a kihívások között nagy szórás van, a legkisebb valószínűségi értékeket hordozókat ki lehet zárni.
- A régióban van-e veszélyes vegyi üzem, atomerőmű, katonai atom-, vagy más tömegpusztító eszköz?
- Kizárhatók egy atomerőműi (veszélyes üzemi) baleset közvetlen romboló hatásai akkor, ha a régióban nincsenek ilyen üzemek. De mérlegelni kell, hogy más – elsősorban szomszédos - régióban bekövetkezett baleset után a robbanást követő sugárzás, vagy a mérgező anyagok légi terjedése milyen hatással lehet az emberre és az élővilágra, ezzel kapcsolatban vannak-e teendők.
- A megoldásban segítség az is, hogy statisztikailag követhető mely kihívások gyakoriak, vagy nem fordulnak elő az adott régióban, pl. földrengés veszélyes környezet, vagy nem.
- A természeti erők, milyen kihívásokkal állíthatják szembe a régiót, pl. a felszín, a növényzet ismeretében eldönthető: lehet, vagy nem nagy kiterjedésű erdőtüz, vagy árvíz, sárlavina, stb.
- Nagy városokban a felhőkarcolók, magas épületek, a lakóövezetek környezete mennyire biztonságos, számolni kell-e szándékos rombolással.
- A régió országának milyen a kapcsolata a szomszéd népekkel, ebből eredően lehetnek, vannak-e konfliktus források?
- A régió politikai, gazdasági helyzetéből, földrajzi adottságaiból eredően számolni kell-e pl. a migrációval, esetleg helyi konfliktussal, vagy polgárháborúval?
- A régióban a környezetszennyezés, az élelmezési, egyéb nehézségekből eredhetnek-e kihívások? [17]

Napjainkban - a biztonság komplexitásából következik, hogy - a társadalmi biztonság érdekében **az államnak** kiemelten fontos feladatai vannak, tevékenységi körének minden területén adódnak tennivalók, az állami, társadalmi, politikai, gazdasági szervek, szervezetek, a civil szféra egésze érintett részfeladatok végrehajtásában. Összegezve, a biztonság adott szintjének megteremtése, fenntartása **a teljes társadalomnak, az egyedeknek is a részvételét igényli**, sőt ez **törvényi kötelezettség**. Állami szinten a társadalmi biztonság megteremtésének, fenntartásának, az ehhez szükséges pénzügyi, anyagi szükséglet finanszírozásának kérdéseit törvényben kell rendezni, a pontosítás és korrekciók megtételét állandóan napirenden kell tartani. [17]

A BIZTONSÁG AKTUÁLIS KÉRDÉSEI HAZÁNKBAN

A biztonság adott szintjének megteremtése, megtartása, a komfortos biztonságérzet az egyénekre, közösségekre, a társadalom minden szférájának szerveire, szervezeteire szabott bokros teendők megoldásával érhető el. A biztonság társadalmunk egészére kiterjedő vizsgálata, gondjainak elemzése ennek a tanulmánynak nem feladata. A továbbiakban a biztonság állami szintű feladatainak megoldásában legjelentősebb szerepet betöltő hazai katasztrófavédelem háza táján is érdemes körülnézni. [7] [17]

Az utóbbi évtizedek erőpróbái - benne nagy kihívások – a hazai katasztrófavédelmet megacélozták. Mint szervezet, csúcán az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, a társadalom biztonsága érdekében legfontosabb és integráló szerepet betöltő, állami szintű vezető és koordináló szervezetté, és – mint tevékenység, a béke idején - a biztonságot szolgáló komplex tevékenységi rendszer legfőbb részesévé nőtte ki magát. [7][17]

A honi katasztrófavédelem felkészült a kihívások széles - esetenként különféle eredetű és tömegesen jelentkező – körének egyidejű kezelésére, mindezt a katasztrófavédelem hivatásos erői és eszközei karöltve a törvény által kötelezettek erőivel és eszközeivel, továbbá a civil és önkéntes szervezetekkel szoros együttműködésben képes megoldani. [7] [17]

A hazai katasztrófavédelem a kihívások gazdag tárházának sok-sok egyedével szembesülhet. A kihívásokra adott „válaszai” az emberek biztonságérzetét jelentősen befolyásolják. A válaszok a katasztrófavédelem kondíciójától, feladatainak végrehajtására való felkészültségétől függően eltérőek lehetnek. [7] [17]

Az utóbbi néhány évben egy racionálisan építkező katasztrófavédelmi rendszer létesül(t) – melyet leginkább a határozottság, célirányosság, a megújulás, a szakmai funkciók maradéktalan betöltésére való törekvés, a hatósági feladatok komplex rendszerének kiépítése és megtartása (visszanyerése), a katasztrófavédelemben részes szervezetek egységbe tömörítése, a szakma nagyobb elismerésére történő elkötelezettség jellemez. [7] [17]

A honi katasztrófavédelem előrelátó, a várható kihívások esetére határozott tevékenységi modellekkel rendelkezik, mindennapi tevékenysége, megnyilvánulásai egyre jobban kifejezik, hogy munkájával az emberek nagyobb biztonságát szolgálja. [7] [17]

A teljesség igénye nélkül, a hazai katasztrófavédelem néhány erőpróbája, illetve néhány esemény, jelenség, stb., amely indukálta illetve hozzájárult a szervezet korszerűsítéséhez; az eljárási rend módosításához; a szakmai felelősség és illetékesség kérdéseinek rendezéséhez; a katasztrófavédelemben részes szervezetek közötti együttműködés javításához; az információs és riasztási rendszer korszerűsítéséhez; a lakosság biztonságérzetének javításához, a katasztrófavédelmi törvény megszületéséhez. (A felsoroltakhoz magyarázat nem tartozik, ám a zárójelben foglaltak motívumai lehettek volna, vagy voltak a változtatásoknak):

- Az elhíresült 2006. augusztus 20-i tűzijáték. (A Magyar Honvédség jól funkcionáló időjárás-előrejelző, riasztási rendszerének átvétele, központi harcálláspontjának mintája alapján a katasztrófavédelem szervezeti fejlesztése, az augusztus 20-i tűzijátékokat hosszú időn keresztül jól vezényelő katonai rendszer munkatapasztalatainak átvétele.)

- A műegyetemi tűz (2006. 08. 08.) (A tűzoltók biztonságát szolgáló korszerű eszközök megléte; a tragédia okainak kivizsgálása körüli anomáliák.)
- A szlovák AN-24-es katonai szállítógép tragédiája - 2006. január 19-i (Hejce, Borsó-hegy) /A légi kutatás-mentés korszerűsítése; a hazai és külföldi szervezetek szoros együttműködése/.
- Az Országos Mentő Szolgálat korszerűsítése (légi mentési szervezet, eszközrendszer).
- Időjárási anomáliák. (A következmények felszámolása széleskörű részvétellel.)
- Tömegrendezvények biztosítása - 2006. 08. 20-i tűzijáték közben és után, *közterületen*; 2011. 01. 15-e éjjel a Nyugati téri West Balkánban - *zárt helyen* történt tragikus események. (Lebonyolítási tervek, engedélyezés, terepszemle, időjárási előrejelzés, biztosítók - rendőrség, mentők, tűzoltók.)
- A terrorfenyegetettség. (Éberség, tettrekészség.)
- A 2010. október 4-i vörösiszap-ömlés (ökológiai katasztrófa). (Védelmi tervek; időbeli beavatkozás; önkéntesek; azonnal bevethető erők, eszközök, ezek együttműködése; polgárvédelmi kötelezettség.)
- Napjaink - Európába tartó - népvándorlása. (Nemcsak egységes hazai, hanem Európai fellépés.)
- A panelházak szellőztető rendszerének tüzei. (Felülvizsgálat, karbantartási kötelezettség.)
- A magas épületek száraz felszálló tűzi vezetőkeinek felülvizsgálata. (Javítás, folyamatos ellenőrzés.)
- Utcai álló tűzcsapok telepítése. (Folyamatos ellenőrzés.)
- A lakosságot tájékoztató riasztási rendszer megújítása (Gyakorlás közlemények adása a közmédiában.)
- Közterületeken, középületekben, közlekedési objektumokban, stb. katasztrófavédelmi gyakorlatok végrehajtása.
- Erdőtüzek légi felderítő és oltási rendszerének kimunkálása.
- Az Országos Meteorológiai Szolgálat időjárás előrejelző és riasztási rendszerének modernizálása, a média, a lakosság és a közszolgálatot ellátók részére rendszeres, szakszerű információ szolgáltatás.
- A földalatti közlekedés tűzbiztonsági rendszerének felülvizsgálata.
- Atomerőművünk biztonsági rendszerének felülvizsgálata. [7] [17]

Napjainkra a katasztrófavédelem társadalmi felelősséggel övezett nemzeti ügy lett, az ország lakosságának tevékeny részvételét igénylő társadalmi feladattá vált. [7] [17]

A honi katasztrófavédelmi törvény alapján hazánkban a társadalom biztonsága a rendszer hatékonyabb működését igényli, ennek részeként a polgárvédelmi kötelezettséget bevezeti. A törvény a lakosság, az állami, társadalmi biztonság érdekében nagy figyelmet fordít:

- A veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védelemre.
- A lakosságvédelemre.
- A polgári védelem szerepének erősítésére, a polgári védelmi szervezetek alkalmazásának fejlesztésére.
- A katasztrófák elleni védekezés hatékonyabbá tételére és a finanszírozásra. [17]

3. GONDOLATOK A MODERN KORI NÉPVÁNDORLÁSRÓL

A **modern kori népvándorlás** (migráció) hazánk, társadalmunk, de Európa népeinek biztonságát jelentősen befolyásoló esemény. Berkeinken belül maradvá kezelése országunk egészét érintő kérdés. Nemzetünk törekvésein kívül nemzetközi összefogást, együttműködést, szakszerű kezelést, megoldása kitarthatást igényel egész Európában. Ma sok szakembernek munkát ad, a tudományok kutatóknak témát szolgáltat. **Néhány gondolat** e kihívásról.

Véleményem szerint egy a napjaink biztonságát is taglaló tanulmány írásakor nem lehet szó nélkül hagyni Európa nagy erőpróbáját, az arab népek egy részének¹² Közel-Keletről Európába tartó vándorlását. Ez az esemény úgy vélem egy különleges, és furcsa háború fegyverek nélkül. Más szavakkal a menekülők (migránsok) különleges útja. A népvándorlás oka nagyon sokféle lehet, de tényezők sora bizonyítja, hogy a szerencsét próbálók döntő többségben vannak. Ez az út bármely földrajzi területet is érint - mind a hátrahagyott környezetét tekintve, mind a migránsok viselkedése alapján - egy háborús övezetet jelenít meg. A migránsok sokaságának kiléte rejtély (ennek nyomtatékot ad, hogy sokak a regisztrációt is megtagadják). Nem sokat tudhatunk a hátizsákok tartalmáról, kis malíciával mit sem lehet tudni a különleges küldetéséről. Mindezekből eredően - az útvonalukat kísérő, és jelenlétüket jelző kaotikus állapotok - a kezdetben velük szimpatizálók zömét a jelenlétüket ellenzők táborába térítette (az esetleges maradékot ezután téríti).

A modern kori népvándorláshoz kapcsolódóan - mindenféle párthoz való kötődés nélküli - álljon itt egy megjegyzés: Minden államnak joga van az államalkotók nemzetiségi arányainak megtartására, illetve dönteni arról, hogy ezen akar-e, tud-e változtatni, vagy az arányok változását miképpen képzelel el megoldani. A magyarság történetében vannak események, amelyek erre nyomtatékosan figyelmeztetnek. Ne feledjük a trianoni dekrétumot ránk kényszerítették, a nemzetiségi arányokról nem elődeink döntöttek, az alkotók vélhetően színtiszta magyarságot akartak maradék kis országunkban. A második világháborút követően a német ajkúak egy részének erőszakos kitelepítése, de a magyarok Szlovákiából való kitelepítése sem a magyar nép akarata volt. A történelem ebből eredően komoly tanítómester, hallgassunk rá, ha bölcsen akarunk dönteni a jelen helyzetben. De ki lehet mondani azt is, hogy kettős mércével mi se mérjük.

A hazánkat is érintő migráció népünk egészét érintő esemény, kezelése a katasztrófavédelmet, rendőrséget, önkormányzatokat, stb. igénybevevő tevékenységet takar, de a hadsereg igénybevétele is szükségszerű, mert egyetlen ilyen nagy migrációs nyomással érintett ország sem tudja a válságot kezelni a hadsereg igénybevétele nélkül. Napjainkban már bizonyosság, hogy egyes országok fontolgatják, vagy már szerepet is adtak a haderőnek a népvándorlási folyamat kezelésében. Ha a migráció nyomása nem enyhül a határvédelmen kívül még erőszakosabb fellépés sem kizárt. A szünni nem akaró emberáradat érleli a hadsereg jelenlétét és szerepét a migráció feltartóztatásában, illetve kiváltó okainak felszámolásában. Azaz a migrációs hullámvölgy hiánya okán sokak álláspontja szerint a népvándorlás megfékezésének neheze még ezután következik. Nagy valószínűséggel a

¹² A migránsok tömegei érkeznek Közel-Keletről, az országonkénti megoszlásukat a regisztráció hiányában egész pontosan nem lehet tudni. Az biztos, hogy zömük a polgárháború sújtotta Szíriából tart Európa felé, de a Közel-Kelet más országaiból is sokan érkeznek, feltehető, hogy - az eddig a történelem fintora miatt önálló államot alapítani nem tudó - kurd népesség is szép számmal van jelen.

migráció szabályozott lefolyása, megállítása nemzetközi, és nemzeti válságkezelő szervezetek (együttműködők) mellett nemzetközi katonai kontingens megszervezésével, megalakításával, szakszerű tevékenységével biztosítható¹³.

A nemzetközi összefogás, az együttes (nemzeti, nemzetközi) fellépés egy-egy a normális életbe nem illő jelenség, állapot, történés váratlan bekövetkezése már sok évvel ezelőtt – a beszlni tragédia idején – is felvetődött. Úgy látszik ennek nem volt Európa népeiben, az európai népek közösségében kellő fogantatja.

A népvándorlás kiváltó okának kiderítése nem e tanulmány feladata. Az tény, hogy a Közel-Keleti országok arab népességének egy része a térségben zajló ellenségeskedés okán milliószámra a békésebb szomszéd államok menekülttáboraiiban él. E helyzet hosszútávon nem megoldás, a szíriai polgárháború nagy lökés ahhoz, hogy a népesség új hazát keressen. Már évekkel ezelőtt a Földközi-tengeren a hazát változtatók tömege - szükség átkelő eszközökkel, műszakilag kifogásolható személy és teherszállító, sőt üzemképes tengerjáró hajókkal - zömmel Olaszország felé tart és ott kér menedéket. Ez nem egyszerű vállalkozás, mert a túlszűfolt vízi járművek, esetenként lélekvesztők törvényszerűen balesetet szenvednek, halálesetek övezik eme esztelen menekülést. Így elsőként - és akkor elsősorban - az olaszokat érintő válságkezelési folyamat elindítója. A híradásokból tudjuk, hogy milyen nehézséggel tudnak úrrá lenni ezen a kihíváson. Bizonyára már korábban sokakban felmerülhetett az, hogy a tengeri átkelés nehézségei, a balesetek sokasága okán, a szárazföldön való menekülés módját is sokan fogják választani, tehát a migrációnak a szárazföldi vonulata is megjelenik, és kiteljesedik. Nem titok, hogy hazánkban ennek előjelei már évekkel ezelőtt megjelentek. A híradások a zöldhatáron keresztül érkező illegális bevándorlók egyre növekvő számáról szólnak, de ezt menekülttáboraink szinte állandó zsúfoltsága is fémjelzi.

Erőteljesen megismételve:

- A modern kori migrációnak, ennek az emberáramlatnak a kezelése nem egyszerű, főképpen a migránsok kifogásolható magatartása (regisztráció megtagadása, erőszakos viselkedés, mindenféle gát /szellemi, fizikai/ lerombolása, a környezetrombolás – főleg az igénytelenség) miatt, a migránsokat megillető jogok túlhangsúlyozása a kötelezettségekkel, az elvárható általános emberi magatartással szemben.
- Az eddigi események leírása nem cél, de a menekülthullám kordában tartása nem nélkülözheti a hivatalból eljáró szervezetek mellett a hadsereg igénybevételét. Még az is előfordulhat, hogy a minden emberi értéket leromboló erőszak erőszakot szül. A „különleges küldetéssel” érkező egyéneket pedig mindenképpen különféle módon és eszközökkel ki kell szűrni az öreg kontinens lakosságának védelme érdekében. A 2015. november 14-i párizsi terrorista akció azt mutatja, hogy ez a „védőháló” hiányzott, /hiányzik?/.
- Érzésem szerint a csak a szerencsét próbálókat, a megélhetési menekülteket vissza kell téríteni szülőföldjükre a jelenlegi áldatlan állapotok megszűnése után, minél előbb.

¹³ A híradások szerint erre országunkat is érintően, már nem kell várni. Ugyanis a visegrádiak elvileg megegyeztek déli államhatárunk cseh, szlovák, lengyel katonák részvételével való őrzésében, és védelmében.

BEFEJEZÉS

Rendhagyó módon mondanivalómat nem a tanulmány legfőbb következtetéseivel zárom. Eddigi szakmai és tudományos munkám során a biztonság kérdéseivel foglalkozó írásművek közül többségében, vagy talán csak kizárólag – de lehet, hogy csak véletlenül - olyan írásműveket olvastam, amelyek a biztonságérzetet elsősorban negatívan befolyásoló tényezőket veszik górcső alá. Ennek ellenére az írásművek merősítettek abban, hogy a szerzők minden kétséget kizáróan szakszerűen, kellő alaposággal tárgyalják az általuk fontosnak tartott témát, a leírtak meggyőzőek, ismereteinket bővítik, látásmódunkat javítják, a szakirodalmat jó színvonalú írásművel gazdagítják.

E tanulmány – napjaink migrációját vizsgálva - is az előző úton jár. A biztonság kérdéseinek boncolgatása közben a befolyásoló tényezők sokaságából elsősorban, és főleg csak azokat gyűjtögeti, rendezgeti, amelyek negatív hatással lehetnek (vannak) az emberek biztonságérzetére. Azt természetesnek véve, hogy egy-egy kihívás a bekövetkeztével, romboló hatásával a biztonságérzetet rontja, az ellene való fellépés mechanizmusa - megelőzése, elhárítása, következményeinek felszámolása, a normális életfeltételek újbóli megteremtése - a biztonságérzetet javítja, ám nem biztos, hogy ez utóbbi a rontó hatást ellensúlyozni tudja.

A gondolat másik része a biztonság azon befolyásoló tényezőire vonatkozik, amelyek eleve „kedélyt javítóak”.

Vajon a biztonságérzetet rontó és javító tényezők egy-egy írásműben egyensúlyt kérnek? Talán igen, talán nem. Ebben a tekintetben a szerzők önállóan döntenek. A kérdésre a magyarázat feltehetően nem egyszerű, és többféle is lehet. A biztonságérzetet negatívan befolyásoló tényezők talán nagyobb számban vannak, hatásukat tekintve talán jelentősebbek és ez áll a háttérben. Lehet az is magyarázat, hogy a biztonság az emberi élet alapállapota, amelyben a kellemetlenség, zavar, veszély nem létezik, ezektől nem kell félni, így az alapállapotba való visszatérés különösebb reakciót, vizsgálatot, magyarázatot nem követel.

Ám még mindig megmarad a „kedélyjavító” tényezők, kihívások vizsgálata. Egy társadalom életét számtalan olyan dolog, intézkedés, esemény színesíti, amely a biztonságérzet javítását eredményezi, és ezekkel kapcsolatos írások is születnek. Nagy valószínűséggel ezek a biztonság kérdéseivel is foglalkozó más tudományok - szociológiai, pszichológiai – körébe tartoznak.

Európa és zömmel a Közel-Kelet migránsainak erőpróbája a biztonságérzetet rontó tényezőket jeleníti meg. Reményeim szerint a biztonságérzet alapállapotába való visszatérése nem egy hosszú rögös úton következik be. Bár ez utóbbit a Párizsban, és más helyszíneken történtek megcáfolni látszanak.

FELHASZNÁLT IRODALOM

[1] VEKERDI Zoltán: A biztonság értelmezésének változása. (Hadtudomány. Magyar Hadtudományi Társaság folyóirata XXII. évfolyam 1-2 szám, 2012. május 60-69. p.)

[2] HEGEDŰS Henrik: A biztonság fogalmának tágabb és szűkebb értelmezése, a humánbiztonság, avagy egy konferencia tanulságai. (Hadtudományi Szemle. 2009. 2. évfolyam 1. szám Társadalomtudomány 65-72. oldal.)

- [3] KASZA Anett: A fővárosi metró óvóhelyi funkcióját biztosító műszaki berendezések és eszközök bemutatása. (Repüléstudományi közlemények különszáma. Szolnok 2011. Internet letöltés: www.szrfk.hu/rtk/kulonszamok/2011_cikkek/Kasza_Anett.pdf)
- [4] BUCZKÓ Gergő: Kelet-Közép-Európa biztonságpolitikája a NATO 1999-es bővítését követően. Szakdolgozat. (Budapesti Gazdasági Főiskola Kereskedelmi Főiskola Kar Elektronikus Könyvtár, Budapest 2004.)
- [5] HADNAGY Imre József: Mennyire biztos, vagy mennyire bizonytalan a biztonság napjainkban. (Magyar Hadtudományi Társaság, Hadtudomány /1./ 2008. évi elektronikus szám.)
- [6] HADNAGY Imre József: A háború és a terrorizmus. Változnak-e a háborúval kapcsolatos elméletek – korunk egyik legnagyobb kihívása a terrorizmus tükrében (In: HADTUDOMÁNY. XIV. évfolyam 2005. 1. szám. 18-34. oldal.)
- [7] HADNAGY Imre József: A katasztrófák életünk részei. (Védelem on-line virtuális szakkönyvtár/tanulmányok rovat.)
- [8] RADA Péter: Átalakuló biztonsági kihívások. A biztonság dimenziói. (http://www.grotius.hu/doc/pub/KZQSCF/rada_peter_atalakulo_biztonsagi_kihivasok.pdf)
- [9] Az egyetemes és magyar hadművészet fejlődése az ókortól napjainkig. (Szerkesztő: FÜZI Imre. - Zrínyi Miklós Katonai Akadémia, Budapest 1986.)
- [10] Hadtudományi lexikon. I. A-L, II. M-ZS. Magyar Hadtudományi Társaság. Budapest. 1995.
- [11] A magyar nyelv értelmező szótára. I. A-D (1984), II. E-GY (1979), III. H-Kh (1960), IV. K-Me (1962), VI. SZ-Ty (1980), VII. U-ZS (1980) Akadémiai kiadó. Budapest.
- [12] Akadémiai Kislexikon A-K (1989), L-Z (1990) Akadémiai kiadó. Budapest. 1989.
- [13] FARKASNÉ Zádeczky Ibolya: A biztonságot veszélyeztető globális kihívások. (Hadtudomány. MHTT. Budapest XVI. évfolyam 3. szám 2006. szeptember.
- [14] HAVASI Zoltán: A terrorizmus és a jog. (Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények. ZMNE. Budapest. 2003. 7. évfolyam 4. szám.
- [15] BARLA Ildikó: A katasztrófavédelem hazai és nemzetközi rendszere. (Védelmi tanulmányok 45. kötet a Stratégiai Védelmi Kutató Hivatal időszakos kiadványa, Budapest 2001.
- [16] BAKOS Ferenc: Idegen szavak és kifejezések szótára. Akadémiai kiadó 1986. Budapest.
- [17] HADNAGY Imre József: A biztonság modern értelmezése. (Pályázati tanulmány a MHTT részére 2012)

Dr. Hadnagy Imre József
a Tűzoltó Múzeum nyugdíjasa
dr.hadnagyimre@freemail.hu